

Məhsəti SÜLEYMANOVA

e-mail: suleymanova.mehseti@mail.ru

Orcid: 0000-0001-8191-0708

<https://doi.org/10.59849/2309-7922.2025.1.119>

BARAMAQRDU İLƏ BAĞLI XALQ ƏNƏNƏLƏRİ: TƏSƏRRÜFATDA VƏ FOLKLORDA

Xülasə

Şəki tarixən yüksək keyfiyyətli ipəyi ilə məşhur olmuşdur. Şəki ipəyinin şöhrəti Azərbaycanın sərhədlərini çoxdan aşmışdır. Nisbətən sonrakı dövrlərdə, Azərbaycanın Rusiya tərəfindən işğalından sonra Şəki ipəyi ancaq ruslar tərəfindən dünya bazarına çıxarıla bilirdi. Belə ki, Sovet dövründə Şəkiddə istehsal olunmuş ipək və ondan hazırlanmış geyimlər, məişət əşyaları dünya bazarında Sovet ipəyi, Sovetdə istehsal olunmuş məişət əşyaları adı ilə təqdim olunurdu. Şəki ipəyindən həmin dövrlərdə keçmiş ittifaqa daxil olan respublikalarda, həmçinin Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində həvəslə istifadə olunurdu. Təbii ki, bu cür gözəl və keyfiyyətli ipəyin ərsəyə gəlməsində yüksək texnologiya, dünya standartlarına cavab verən istehsal üsulları ilə yanaşı, keyfiyyətli baramaqrudunun olması da lazımdır. Bunun üçün Şəkinin İpəkçilik kombinatını xammalla təmin etmək işi əsasən Şəkinin kəndlərinin üzərinə düşürdü. Bu baxımdan Şəkinin digər ərazilərində yetişdirilən baramaqrdu ilə yanaşı, Göynük kəndlərində yetişdirilən baramaqrudunun xüsusi əhəmiyyəti olduğunu vurğulamaq istəyirik. Biz bu yazımızda həmin ərazidən topladığımız informasiyalar əsasında baramaqrudunun yetişdirilməsində bəhs edəcəyik.

Açar sözlər: Şəki, Göynük, ipək, baramaqrdu, İpəkçilik kombinatı

Mehseti SULEYMANOVA

FOLK TRADITIONS RELATED TO THE COCOON WORM: İN AGRİCULTURAL AND FOLKLORE

Summary

Sheki has historically been famous for its high quality silk. The fame of Shaki silk has long gone beyond the borders of Azerbaijan. In relatively later times, after the occupation of Azerbaijan by Russia, Sheki silk could only be brought to the world market by the Russians. Thus, during the Soviet period, silk produced in Sheki, clothes and household items made from it were presented on the world market under the name of Soviet silk and household items produced in the Soviet Union. At that time, Shaki silk was eagerly used in the republics of the former union, as well as in various regions of Azerbaijan. Of course, in order to create such beautiful and high-quality silk, it is necessary to have high-quality silkworm, along with high technology and production methods that meet world standards. For this, the task of providing Sheki's sericulture factory with raw

materials mainly fell on Sheki's villages. In this regard, we want to emphasize the special importance of silkworm grown in Goynuk villages, along with silkworm grown in other areas of Sheki. In this article, we will talk about the cultivation of silkworm based on the information we collected from that area.

Key words: *Sheki, Goynuk, silk, silkworm, sericulture*

Maxsatu СУЛЕЙМАНОВА

**НАРОДНЫЕ ТРАДИЦИИ, СВЯЗАННЫЕ С ШЕЛКОПРЯДЫ:
ХОЗЯЕСТВА И ФОЛЬКЛОР**

Резюме

Шеки исторически славился своим высококачественным шёлком. Слава шекинского шёлка давно вышла за пределы Азербайджана. В сравнительно более последующее время, после оккупации Азербайджана Россией, шекинский шёлк могли поставлять на мировой рынок только русские. Так, в советский период производимый в Шеки шёлк, изготовленная из него одежда и предметы быта были представлены на мировом рынке под названием советский шёлк и предметы домашнего обихода, произведенные в Советском Союзе. В то время шекинский шёлк охотно использовался в республиках бывшего союза, а также в различных регионах Азербайджана. Конечно, производство такого красивого и качественного шёлка требует высоких технологий, методов производства, соответствующих мировым стандартам, а также качественных шелкопряды. Для этого задача обеспечения шекинской шелководства комбинат сырьем ложилась в основном на шекинские села. В связи с этим хотим подчеркнуть особую значимость шелкопряд, выращиваемого в селах Гейнюк, наряду с шелкопряд, выращиваемым в других территориях Шеки. В этой статье мы поговорим о выращивании шелкопряд на основе информации, которую мы собрали в этой местности.

Ключевые слова: *Шеки, Гейнюк, шёлк, шелкопряд, Шелководство комбинат.*

Giriş. Şəki Azərbaycanın ən böyük rayonlarından biridir. Göynük mahalı da Şəkinin əsas hissələrindən biridir. Şəkinin hər yerində olduğu kimi Göynükdə də barama qurdu yetişdirilməsində xüsusi təcrübə vardır. Çoxları elə bilir ki, barama qurdunu yemləmək üçün ancaq tut yarpağı verilir. Ancaq əvvəllər bu məqsədlə bölgədə nəinki tut yarpağından, həm də palıd ağaclarından da istifadə edilirdi. Söyləyici atasına istinadən danışır ki, əvvəllər palıd qurdu da yetişdiriblər. Bu qurdu dopuda (saxsı qaba bölgədə dopu deyirlər) bəsləyirlərmiş, ağzını bağlayırmışlar. Müəyyən müddət keçdikdən sonra qurd bir az yekəlir, bundan sonra onları palıd ağaclarına buraxırlarmış. Palıd ağacına buraxılan qurdlar orada ağacın yarpaqlarını yeyib barama toxuyurlarmış. Belə baramalar iri və rəngli olubmuş.

Sonralar isə bizim tanıdığımız barama qurdu bəslənməyə başlanıb. Bizim gördüyümüz birinci sort Şəki baraması, ikinci sort Şəki baraması ucuz qiymətə

satılmış. Bu sortlara ərazidə sənaye sortları deyirdilər. Sonralar dağdibi kəndlərə “Elit” damazlıq sortunun toxumunu verirdilər. Bu baramanın qiyməti baha idi. Adətən çəkil (cır tut, qara tut, yaxud erkək tut ağacına bölgədə çəkil deyirlər) bağları olanlar qurd götürürdülər. Son vaxtlarda az qala bütün ailələr qurd bəsləyirdilər. Ailə işçi qüvvəsindən və yem hasilatından asılı olaraq 10 q, 20 q..., 100 q və s. toxum götürürdü.

Qurdun bəslənməsi. Əvvəl qurd bəslənəcək evləri mütəxəssislər gəlib dərmanlayırdılar. Qurda ziyan verəcək zərərli həşəratlar bu dərmanların təsiri ilə məhv olurdu. İki-üç gün ev qapalı qalırdı. Sonra qapı-pəncərəni açır və verilən toxum həmin otağa yerləşdirilirdi.

Qurd götürəndə əvvəldən nə qədər barama verəcəyini deyirdilər. Sənaye üçün istehsal olunacaq baramada hər qram qurdun üç-beş kiloqram barama verəcəyi təxmin olunurdu. Elit sort, yəni yüksək keyfiyyətli baramalarda bir qram qurdun dörd-altı kiloqrama qədər barama verməsi gözlənilirdi. Qurdu əhaliyə paylayanda termometr verilirdi, onunla qurd saxlanacaq otağın temperaturu stabil saxlanılırdı. Bundan başqa adi və deşikli kağız verilirdi. Adi kağız qurdun altına sərmək üçün istifadə edilirdi. Deşikli kağız ona görə lazımdır ki, qurdun çıxarı tökülsün.

Lap təzə götürülən qurda “moraza” deyirdilər. Evə qurdu gətirən kimi yola çıxıb qonşuların divarlarından çölə uzanan tut ağaclarından bir dəstə tut yarpağı götürməyə çalışırdılar. Yeddi qonşunun həyatından yeddi dəstə yığmağa cəhd edirdilər. İnanca görə, ilk dəfə belə yarpaq yeyən barama bərəkətli olur.

Yarpaqları hər il bunun üçün xüsusi saxlanılan kötüyün üstündə çapacaqla xırda döğrayıb qurdun üstə səpirdilər. Qurd tərəcəyə qoyulurdu, qurd gətirilərkən nöqtədən də xırda olurdu. Çox az yer tuturdu. Qurdun baxıldığı evdə, otaqda mütləq termometr asılırdı. Otaqda 18-21 dərəcə selsiyə qədər istilik olmalı idi. Buna görə də qurdun saxlanıldığı otaqda peç yandırılırdı. Qurd hər dəfə yuxudan duranda çox artırdı, tərəcələrə sığmırdı. Odur ki, tərəcələrin sayını artırmaq lazım gəlirdi.

Tərəcə qamışdan, qarğıdan hörülüb hazırlanırdı. İki başı bir az yonulmuş, eyni ölçülü ağacları hündür bir yerə dik söykəyib qamışları kəndirlə həmin ağaca hörürdülər. Tərəcədən meyvə və yun qurutmaq üçün də istifadə edirlər. Evlərdə rəflər olurdu. Onlar zavodda dəmirdən hazırlanırdı. Rəfləri quraşdırıb hər mərtəbəyə tərəcə qoyulurdu ki, onların da sayı çox olsa, beş-altı dənə olurdu. Qalan tərəcələri tavandan asırdılar.

Otaqda istiliyə nəzarət edilirdi. İsti çox olarsa, qurdu istilik vura bilərdi. Vaxt keçdikcə istilik vurmuş qurd qırıla bilərdi. İstilik vurmuş qurd qırılmazdısa da, baramanı axıra kimi sarıya bilməzdi. İstilik vurmuş qurdun sarıdığı baramaya bölgədə qaragöt barama deyirdilər. Qaragöt baramalarının bir tərəfi qaralır, yumşalırdı.

Hər kəs istəyirdi ki, qurdu tez yetişsin. Ona görə qurdu tez-tez yebləmək (hətta gecə də!), istiliyi normada saxlamaq lazım idi. Yaxşı qulluq edilməsə, qurd

gec yetişə bilərdi. Bu da əlavə məsrəflərə səbəb olur, həmçinin qurdun qiymətinin aşağı düşməsinə gətirib çıxarardı.

Qurd yeyib birinci yuxuya yatırdı. Qurdun dörd yuxusu var. Yatarkən yarpaq yemirdi. Birinci gün yatıb dururdu. İki gün yeyib, iki gün yuxuya yatırdı. Buna el arasında qurdun ikinci yuxuya yatması deyilirdi. Qurd bundan sonra təxminən üç gün yeyib üçüncü yuxuya yatırdı. İki-üç gün yatırdı. Qurd yuxudan durduqdan sonra ona yemək verəndə “pöhranlar” (ağacın bərkiməmiş budaqları) qurdun yerinə döşənirdi, yəni yarpağı döyməyə ehtiyac qalmır, eləcə zoğlar döşənirdi. Dörd-beş gün yeyib doyan qurd dördüncü yuxuya yatırdı. Qurdun dördüncü yuxusu bölgədə ulu yuxu, yəni uzun yuxu adlandırılır. Ulu yuxunun müddəti təxminən dörd gün çəkirdi. Bu, axırncı yuxu olurdu. Bölgədə bununla bağlı qarğış da vardır. Bəzən kiminsə yatmasından danışılanda onu istəməyən adam deyir ki, filankəs uluya yatsın. Yəni axırncı yuxusu olsun, heç yuxudan ayılmasın.

Qurd yuxuya yatmağa yetişəndə başları tompallaşır, yəni başları iriləşib, yumrulaşır, sanki şişirdi. Evin uşaqlarına qurdun bu halı maraqlı gələr, onlar belə qurdları tapıb böyüklərə göstərərdilər. Qurd yuxudan duranda qabıqdan çıxıb arıqlayırdı, uzanırdı. Onları uşaqlar böyüklərdən tez axtarıb tapırdılar. Qurd hər yuxudan duranda üstündə olan simmetrik xallar bir-bir artırdı. Hər yuxudan sonra qurd seyrəldilirdi. Yuxudan duran qurda pöhranları, zoğları döşəyirdilər. Yarpaqlar tam yetişmiş olurdu. Belə yarpaqlar bölgədə atlas adlandırılırdı. (Bölgədə yaxşı açılan, yetişən yarpağa “atlas kimidir” deyirlər.)

Atlasın üstünə çıxan qurdları ağacla birlikdə ehmalca tabağın üstünə qoyub başqa tərəcəyə seyrəldirdilər. Üstdən götürülən qurdları alt mərtəbəyə, altdan götürülənləri üst mərtəbəyə yerləşdirirdilər. Ona görə ki, üstə istilik daha çox olurdu, qurd yaxşı yeyib tez yetişirdi. Lap altda qalan qurdlar isə atılırdı. Atılan qurdun miqdarı çox az olardı. Ona görə də evlərə qurd paylananda hərəyə normaldan əlavə iki-üç qram qurd verilirdi, normaya əlavə edilən qramlar itən-batan qurdların yerini doldurmaq üçün verilirdi. Tərəcələrdən tökülən qurdları yığıb yerlərinə qoyurdular.

Qurd nə qədər seyrək yayılarsa, o qədər yaxşı yetişirdi. Sıx qurd dallı-qabaqlı olurdu. Yəni yarısı yetişirdi, qalan yarısı isə bir müddət sonra yetişirdi ki, bu da əlavə xərc və zəhmət demək idi.

Üçüncü yuxudan qalxdıqdan sonra qurda bir dəfə yarpaq (yemək) verilirdi. Həmin yarpaq çəkil yox, calğa yarpağı (calğa calaq tuta deyirlər) verilirdi ki, qurd tez yetişsin. Bir calğa yarpağı iki adi yarpaq (yəni çəkil yarpağı) yerində idi.

Dördüncü yuxudan sonra qurda on səkkiz-iyirmi, bəzən də iyirmi iki-iyirmi dörd dəfə yarpaq verilirdi. İsti günlərdə qurd üç dəfə, soyuq günlərdə (hava yağintılı olanda) bir dəfə yeyirdi. Qurda heç vaxt nəm yarpaq vermək olmaz. Yağış yağacağı ehtimalı varsa, tez çoxlu yarpaq qırırıldı ki, yağış yağıb yarpağı isladar. Əgər yarpaq yağışa düşmüşsə, zoğları silkələyib söykəyirdilər, ya da asırdılar ki, qurusun. Nəm yarpağı yeyən qurd xəstələnə bilərdi.

Qurudun ulu yuxusundan sonra yerə kağız açıb çəkilin zoğlarını üstünə düzür, tərəcələrin hündürlüyünü artırırıldı. Rəflərə dörd-beş tərəcə qoyulmuşsa, indi iki qat saxlanırdı. Yetişən qurd çox vaxt “pələ göstərirdi” (baramanın qurd tərəfindən sarınmağa başlamasını bölgə əhalisi pələ göstərmək adlandırır). Uşaqlar yarpaqlardakı pələni daha tez görürdülər. Bunun üçün pələ çox diqqətlə axtarıldı.

Qurd çox zərif heyvandır. Onu yetişdirmək üçün yaxşı qulluq olunmalıdır. Bu iş çox zəhmət tələb edir. Deyirdilər ki, qurd qırx günün mövsümüdür. Yəni qurdun tam başa gəlməsi üçün qırx gün vaxt lazımdır. Ancaq bu qırx gündə bütün ailə gecə-gündüz ayaqüstə olurdu. Qurd olan otağın havası tez ağırlaşdığı üçün onun havasını daim dəyişmək lazımdır. Qurd yaxşı pul qazandırsa da, hədsiz zəhmətli işdir. Ona görə də qurd götürən ailələr deyirdilər ki, bunun (yəni qurdun) kor gözünə lənət, işləməkdən ölürük.

Qurdun düşmənləri. Yaşlı qadınlar deyirdilər ki, qurd öyünə “qurdqorxuzan” gətirmək olmaz. Şəkinin Göynük kəndlərində lələni qurdqorxuzan adlandırırıldı. Söyləyici İsmayılova Ziba Məmmədli qızı bu barədə belə deyir: “Sonralar başa düşdüm ki, qurd iylərə qarşı çox həssasdı. Onun (qurdqorxuzanın – M.S.) iyi də qurdu qırırmış.” Qurdu qarışqa, sərçə və davdavadan (siçovuldan) da qorumaq lazım idi. Bunlar qurdu tələf etdikləri üçün onun düşməni idilər.

Qurdun saxlanması. Qurd yetişdikdən sonra barama sarınmağa başlayırdı. Bunun üçün onu saxlayırdılar ki, barama yerdə sarınmasın. Qurdu saxlamağa əvvəldən hazırlıq görülürdü. Şax qırılırdı, qurudulurdu. Dağlıq ərazilərdə alma qicəsi (qıjı adlı bitkini bölgə əhalisi belə adlandırır) biçilib bürüsdürülürdü. Bu bitki bürüşməsə, baramaya ləkə salardı. Qicə olmayan yerlərdə tüləng (sarı çiçəkli kələm alası), ya da dağdağan ağacının xırda budaqlarından istifadə edirdilər.

Bundan sonra qurda yarpaq hazırlanırdı. Çəkil zoğlarının yarpaq az olan qalın yerləri və ucunun quru hissələri bağ qayçısı ilə kəsilib hazırlanırdı. Qurdu kal saxlamaq olmazdı. Şaxarasına düzülmiş qurda çox yarpaq vermək lazım gələrdi. Qurdu ötürmək də olmazdı. Onu künəyə vurardılar. (Künə qurda verilən zoğların üst-üstə yığılmağından əmələ gəlirdi.) Yaxşı barama şaxda sarınan barama hesab edilirdi. Artıq şax qoymaq olardı. Qurdun üstünü zoğlarla yaxşıca döşəyirdilər. Yarpaq seyrək olsa, şax ucları qurda batar. Əvvəldən bölünüb hazırlanmış saxlar dəstə ilə bucaq formasında, yaxud çarpaz formada qoyulurdu. Ətrafına qicə, ya da dağdağan budağı, ya da tüləng söykədilirdi. Adlarını çəkdiklərimiz bitkilərdən, qurdu saxlayarkən istifadə olunur. Bu qayda ilə qurdu saxlayıb qurtarırdılar. Qurdu saxlayan adam ya tut ağacına, ya da giləs ağacına (Onların meyvəsi təzəcə yetişməyə başlayırdı) çıxırdı və qurdu nəzərdə tutaraq deyirdi: “Mən çıxdım, siz də çıxın”.

Qurda bir-iki gün şaxarası yarpaq verirdilər. Sonra yarpaqların üstünə çıxan barama sarınamış qurdları yığıb yenidən saxlayırdılar. Barama yetişəndə işləyən qurdların çıxardığı şıqqıltı səsi tam dayanırdı. Mütəxəssis gəlib ordan-burdan

barama götürüb qulağına doğru tutub silkələyir, baramanın içərisi şıqqıldayırdısa, deyirdilər ki, barama tam yetişib, təmizləmək olar.

Barama iməciliyi. Barama iməciliyində qohum-qonşu köməyə çağırılırdı. İməciyə gələnlər üçün süfrə açılırdı. Fəsilə uyğun olaraq təzə yetişmiş göy lobya, ya da göy lobya ilə aşı bişirilirdi. Süfrəyə təzə dəymiş ağ balı da (ağ gilə) yığıb qoyurdular. Bu iməciliklərdə uşaqlar da barama təmizləyirdilər. Şəkildə barama təmizləməyi barama dənənmək adlandırırdılar. Barama dənəndikdən sonra sortlara ayrılırdı. Barama yaxşı və aşağı sortda olurdu. Yaxşı barama birinci sort adlanırdı. Aşağı sort barama çox ucuz olurdu. Bura yetişməmiş yumşaq baramalar, qoz baramalar (iki və daha çox qurdun bitişik halda toxunduğu barama belə adlanır), ləkəli baramalar, əzik baramalar aid idi.

Barama qəbulu. Baramanı iri yeşiklərdə barama qəbulu zavoduna aparırdılar. Orada günün altında baramanı selkalara (selka barama qurutmaq üçün istifadə olunan cihazdır) sərrib qururdular. Sonra qurumuş baramanı tərəziyə qoyub çəkir, götürürdülər. Götürülmüş baramanı o biri sexə ötürürdülər. Burada da baramanı kuşetkalara (çarpayıya bənzər əşya) tökürdülər. Hər tərəfdə bir qadın oturur, onlar baramanı sortlayırdılar. Bir-bir baramanı qulaqlarına tutub silkələyirdilər. Bir tərəfə içi tərənən baramaları, o biri tərəfə isə içi tərənəməyənləri yığardılar. İçi tərənəməyən baramalar kombinata göndərilirdi. İçi tərənənləri isə toxum üçün sexə verirdilər. Toxum üçün ayrılmış barama sərilibdi. Sərilmiş baramalardan kəpənəklər çıxırdı. Həmin kəpənəkləri xüsusi zərflərə yığardılar. Zərfə yığılmış kəpənəklər orada toxum tökürdülər. Toxumları aşağı temperaturda saxlayırdılar ki, toxum dirilməsin. Elə ailələr olurdu ki, bir ildə iki dəfə qurd yetişdirmək istəyirdilər. Buna görə də az miqdarda toxumu ikinci dəfə qurd götürənlərə vermək üçün dirildirdilər. Birinci qurd aprel ayının axırı, may ayının əvvəli götürülürdü. İkinci qurd isə iyun ayında verilir. İkinci qurdu çox adam götürürdü ki, tut bağları zəifləyir, gələn ilə yaxşı yarpaq böyüyə bilmirdi.

Baramadan keccinin hazırlanması. Kəndlərdə aşağı keyfiyyətli baramanı qadınlar iri qazanlarda bişirirdilər. Qaynadılmış baramanın içinə paltar sabunu doğrayırdılar. Bişmiş barama “keeci” adlanırdı. Onu çoxlu su ilə yaxalayıb sərirdilər. Keeci çox yumşaq olurdu. (Təndirdən təzə çıxmış çörəyin yumşaqlığını onunla müqayisə edir, “keeci kimidir”, – deyirdilər.)

Keeci quruyandan sonra ondan sap əyirir, corab, əlcək və s. toxuyurdular. Baramanı əyirdikdən sonra ipək sapı büyhdəridilər. İpək sapı bühdərmək deyəndə iki sapı bir-birinə dolayıb bir sap hazırlamaq nəzərdə tutulurdu. Ölünü qəbirə sallamaq üçün həmin sapdan istifadə edilirdi. Sap ipəkdən hazırlandığı üçün çox davamlı olurdu. Ölünü qəbirə sallamaq üçün kəfənin iki başına ipi salır, iki nəfər qəbrin aşağı və yuxarı tərəflərində dayanır, həmin iplərdən tutaraq ölünü yavaş-yavaş qəbirə qoyurlar. Bu proseslə bağlı bölgədə qarğış da yaranmışdır. Qurd yetişdirilməsi mövsümündə dalaşan şəxslər bir-birlərinə qarğış tökərdilər ki, “Bu ilki sapın balanın, yaxud da əzizlərinin “üstünə sarınsın”. Yəni qurd mövsümü bitər-bitməz yasa düşsən.

Əyrlməmiş keecini təmizləyib, arasını açıb (yəni didib) ondan döşəklər düzəldirdilər. Bu döşəklər çox yumşaq olardı. Uşağa düdük (Beşiyə yatırılmış uşağın paçasının arasına düdük yerləşdirilirdi. Düdük uşağın sidiyini sivincə – ifrazatı yığmaq üçün beşiyə qoyulan qaba axıtmaq funksiyasını daşıyırdı) düzəldəndə qarğının başına yumşaldılmış mumu yaxar, mum yaxıldıqca pıləni yavaş-yavaş açıb qarğının başına bütöv sarıyırdılar. Mumun açıq yerini ocaqdan odu maşa ilə götürüb yandırirdilər. Yanmış başlıqları da içəriyə doğru yapışdırırdılar. Bu qayda ilə hazırlanan düdüklər çox davamlı olurdu.

Qurdun altından çıxan künəni (kiçik budaqları) yığıb təndir qalamaq üçün istifadə edirdilər. Künənin altında qalan qurdun mizi (qurdun peyini bölgədə belə adlandırılır) bitkilər üçün çox faydalıdır. Ənənədə heç nəyi atmaq olmazdı, yaşlı insanların düşüncəsinə görə, hər şey istifadəyə yararlıdır.

Şax təzə kəsilibsə, onu qurdun altına eləcə qoyurdular. Köhnə illərdə kəsilib işlənmiş şaxları isə yuyub təmizləyər, söykəyib qurudar, sonra işlədirdilər.

Tərəcəni tozlu-çirkli saxlamırdılar. Barama mövsümü bitdikdən sonra onu yuyub kənara qoyardılar. Tərəcəni yumaq çox asandır. Tərəcənin qamışları aralı yerləşdirildiyi üçün üstünə sərilmiş məhsul həm yaxşı havalanır, həm də işlədikdən sonra asan yuyulurdu.

Folklorda barama. Əhalinin təsərrüfat həyatında önəmli yer tutmuş barama qurdu ilə bağlı folklor mətnlərinə də xalq arasında rast gəlinir. Əslində yuxarıda yeri gəldikcə bölgədə qurd yetişdirilməsi ilə bağlı yaranmış deyim və qarğışları vermişdik. Burada da barama ilə bağlı yaranmış bir neçə folklor mətnini verməklə kifayətlənəcəyik.

Qurt uluyə yuxluyü. *Baramaqurdunun axırını yuxusu* (Şəki folklor örnəkləri, 2016: səh. 309)

Bir quşum var alacə.

Getdi, qondu ağacə.

Özünə bi öy tihdi,

Nə qapı qoydü, nə bacə (Vaqifqızı, 2012: səh. 39).

Çay aşağı işim var,

Zəryalda gümüşüm var.

Müşəbağlı otaxda

Gözü bağı quşum var (Vaqifqızı, 2012: səh. 39).

Öz qavrını özü qazar (Vaqifqızı, 2012: səh. 39).

Yuxarıda verilmiş hər üç tapmacanın açması baramaqurdudur (Vaqifqızı, 2012: səh. 39).

Sonuc. Qurd yetişdirmək bölgədə illərdir ki, əhalinin gəlir mənbəyinə çevrilmişdir. Qurd yetişdirmənin mövsümü az olsa da, olduqca zəhmətli işdir. Buna baxmayaraq bölgədə qurd yetişdirməkdə ad çıxarmış adamlar varmış. Nəinki

Azərbaycanda, bütün dünyada ad çıxarmış Şəki ipəyinin önəmli bir hissəsini də Göynük kəndlərində yetişdirilmiş baramadan hasil edirlər.

Qaynaqlar və söyləyicilər

1. Şəki folklor örnəkləri. III kitab. Toplayıb tərtib edən: fil.ü.f.d., dos. Ləman Vaqifqızı (Süleymanova). Bakı, “Elm və təhsil” 2016, 364 səh
2. Ləman Vaqifqızı. Şəki folklor mühiti. Bakı, “Elm və təhsil”, 2012, 248 səh.
3. İsmayılova Ziba Məmmədəli qızı. 1953-cü ildə Şəki rayonun Baş Göynük kəndində anadan olub. Hal-hazırda Cumakənddə yaşayır. Ali təhsillidir. İbtidai sinif müəllimidir. Təqaüdçüdür.
4. İmamova Güləvər Əzim qızı. 1932-ci ildə Şəki rayonun Baş Göynük kəndində anadan olub. Hal-hazırda Cumakənddə yaşayır. Üç sinif oxuyub. Təqaüdçüdür.
5. İlyasova Nərimə Mehəli qızı. 1947-ci ildə Şəki rayonun Baş Göynük kəndində anadan olub. Hal-hazırda Cumakənddə yaşayır. Yeddi sinif oxuyub. Təqaüdçüdür.
6. Nəsibova Nəzakət Yaqub qızı. 1977-ci ildə Şəki rayonun Baş Göynük kəndində anadan olub. 2000-ci ildə Şəki rayonunun Cumakənd kəndinə gəlin gəlib. Yeddi sinif oxuyub. Hal-hazırda təsərrüfatda çalışır.
7. Soltanova Gülüstan Məmmədəli qızı. 1946-cı ildə Şəki rayonun Baş Göynük kəndində anadan olub. Hal-hazırda Aşağı Göynük kəndində yaşayır. Orta təhsillidir. Təqaüdçüdür.
8. Xəlilova Xavər Məmmədəli qızı 1960-cı ildə Şəki rayonun Baş Göynük kəndində anadan olub. Hal-hazırda Qax rayonun Qorağan kəndində yaşayır. Orta təhsillidir. Evdar qadındır.

Redaksiyaya daxilolma tarixi: İlkin variant: 06.02.2025

Son variant: 27.02.2025